

Tücsök és a hangya

Avagy, amit kutatásnak nevezünk

A tehetség sokféle és a tudományos eredményekhez is sokféle út vezet. Siegler és Kotovsky (1986) kétféle tehetséget tárgyal. Az iskolai, tesztelő tehetség jól teljesít, a tudás megszerzésében, tárolásában kiváló, míg az alkotó tehetség a tudást használja, hogy új dolgokat fedezzen fel. Előnyben részesíti a kitalálhatót a megtanulhatóval szemben.

A kreatív teljesítménnyel nehezebb mit kezdeni, és méricskélhetetlenebb, mint bármi más. Az alkotó munka értékét igen bajos megítélni, akár a művészet, akár a tudomány területén. Megszámlálhatjuk, hogy valaki hány képet festett, hogy hány betűt írt le, hány egeret boncolt fel.

Mérhetjük publikációban és referencia számokban a tudományos munkát. Alan Sokal fizikus tréfája például rengeteg referenciát hozott számára, mert tudományos formában leírt zagyvaságai dühös vitát gerjesztettek (<http://hps.elte.hu/~gk/Sokal/Sokal.html>).¹

Az alkotó munka valamilyen új érték létrehozatala, nem mérhető darabszámban. Sem egerben, sem ecsetvonásban, sem billentyű leütésben.

Albert Einstein például nem hozott létre új fizikai tényeket, kísérleti eredményeket. A mindenki rendelkezésére álló tényeket rakta össze másképpen. Elolvasott néhány tanulmányt, és írt belőle egy saját elemzést, sőt, többet is. A Nobel-díj bizottság alig tudott dönteni, melyik munkájára adja a díjat, annyiféleképpen sikerült ez.

Einstein kifejezetten tücsök volt. Ha „gondolkodni” akart, elővette a hegedűjét, és ez segített, hogy ne gondolkodjon, hanem hagyja a jobb agyféltekét végezni a feladatát. Gruber (1981) ezt úgy nevezi, "network of enterprise", azaz nagy egészekben, hálózatban gondolkodás.

Ha csak az empirikus kutatókat tekintjük kutató tudósoknak, a Nobel-díjas tudósok igen nagy részét mindjárt ki is zárhatjuk a tudományos körökből.

A tudományt a mérhető munkára, így elsősorban az empiriára szorító szemlélet kisszerű, fiskális gondolkodás. Szükség van a hangya szorgalomra, szükség van sok olyan kutatóra, tehetségre, aki kitartó munkával gyártja a kutatási eredményeket, új összefüggéseket tár fel. Enélkül nem élhet meg a tücsök kutató. Persze sok hangya munka van, ami értelmetlen, terméketlen. Lásd "brit kutatók azt találták ...", de nem ez minősíti a módszeres empirikus kutatást.

Sok tücsök tudós sem jut eredményre. Ez a tudományos munka a legkevésbé elismert, különösen kevéssé ismerik el a hangyák, akiknek nem az átfogó gondolkodás az erősségük. Ha nem sikerül meg-, vagy eltalálni az új rendszert, a tényeket új megoldássá formálni, semmi sem bizonyítja a tücsök kutatómunkáját.

¹ Köszönet Gyarmathy Zsófinak az információért.

A kreatív produktív tehetség kockázattal jár. Elmerül a tücsök tudós egy témában, és az adatokat, amelyeket a hangya tudósok összehordtak, új rendszerben dolgozza fel. Ha a rendszer, amit így improvizált a hegedűs

1. jól hangzik, működik, és
2. erre az új rendszerre szükség is van,

akkor alkotás jött létre. Ezt gyakran paradigma-váltásnak is nevezik, de lehet új irányzat vagy iskola kiindulása. Ha akármelyik feltétel hiányzik, a tücsök tudóst csak léha vízió gyártónak tekintik.

Egy produktum akkor kreatív, ha eredeti és alkalmazható (Simonton, 1994). A kreatív munka nem attól függ, milyen módszerekkel jut az alkotó a produktumig, hanem a produktum fenti kritériumainak meglététől.

A tehetségbarát társadalom sokféle teljesítményt értékel és hasznosít. A hangya gyűjtögessen, a tücsök zenéljen.

Hivatkozások:

Gruber, H. (1981). *Darwin on man: A psychological study of scientific creativity* (2nd ed.). Chicago: University of Chicago Press.

Siegler, R.S. & Kotovsky, K. (1986) Conclusions and integration. In. eds. Sternberg, R. & Davidson, J.E. (1990) *Conception of Giftedness*. New York, Cambridge University Press. 417-426.

Simonton, D. K. (1994). *Greatness: Who makes history and why*. New York: Guilford Press.

..... és amikor a hangya a hidegre fordult ős végén elégedetten hátradőlt a teli éléskamra mellett kuckójában, bekopogtatott hozzá a tücsök. Nagyon sietett, de meg akarta nyugtatni a hangyát, hogy ne izguljon miatta, ha nem látja a télen. Előadó körútra hívták Ausztráliába és Dél-Amerikába. A hangya csak azt kérte szomorúan a tücsöktől: "Ha közben Párizsban is járnál, kérlek menj el La Fontaine sírjához, és mond meg neki, hogy és újraírhatná a meséjét."